

Noile și viitoarele state membre

ROLUL ROMÂNIEI ÎNTR-O UNIUNE EUROPEANĂ CU 27 DE ȚĂRI

Bună seara! Mă bucur că sunt aici, împreună cu dumneavoastră, la Institutul European din România, for de care sunt legat atât prin profesia mea de bază, care este academică, cât și prin faptul că, într-o anumită măsură, am contribuit la formarea acestui institut în primăvara anului 2000, când eram prim-ministru.

Salut inițiativa institutului de a organiza o dezbatere despre rolul României într-o Uniune Europeană cu 27 de țări. Consider această dezbatere actuală și oportună.

Sigur, pot fi și alte opinii. După voturile francezilor și olandezilor împotriva proiectului constituției europene, la care se adaugă inițiativa ministrului muncii din Italia, ce-și dorește un referendum cu privire la moneda unică, a fost în firea lucrurilor să apară voci care să pună sub semnul întrebării însăși realitatea extinderii. În aceeași ordine de idei, este posibil să avem de răspuns la încă o întrebare gravă: mai putem spera, în noile condiții, la o Europă unită cu 27 de țări?

Întrebarea nu este lipsită de sens. Fără îndoială că Uniunea Europeană trece prin momente grele. Ar putea interveni chiar perioade de stagnare. N-ar fi nici primele și nici ultimele. O analiză aprofundată a lucrurilor ne arată însă că interesele de ordin politic, social și economic, ce converg în direcția continuării extinderii, de fapt în direcția întăririi Uniunii Europene, sunt mai puternice și mai argumentat motivate decât cele care, izvorâte din unele temeri legate mai mult de trecut decât de viitor, vor baterea pasului pe loc sau chiar pași înapoi.

Logica istoriei mă îndeamnă să cred că procesul extinderii, gândit îndelung, judecat în profunzime, nu va mai fi oprit. Așa că a discuta, astăzi, despre rolul României într-o Uniune Europeană cu 27 de țări nu poate fi un demers împotriva sensului istoriei. Dimpotrivă, consider acest demers firesc și necesar.

Într-o lume multipolară, cu o competiție în creștere între marile blocuri de țări, Europa este condamnată la o continuare a adâncirii integrării, dacă nu dorește să se transforme într-un muzeu al civilizațiilor, bun doar pentru delectarea în viitor a turiștilor americani, japonezi, chinezi și, de ce nu, indieni.

În acest context, este util să ne amintim permanent de trade-off-ul care a stat, de la început, la baza Uniunii: mai puțină suveranitate în schimbul a mai multă putere și mai multă competitivitate, conferite de apartenența la un bloc politico-economic cu greutate. Deoarece a devenit tot mai evident că nici unul dintre statele europene, în mod individual, nu mai este capabil să-și proiecteze forța și să-și promoveze interesele de o manieră satisfăcătoare pentru lumea globalizată, tot mai concurențială, în care am intrat. Este util să ne reamintim acum de acest trade-off inițial, mai ales în condițiile votului negativ din Franța și Olanda.

Pe de altă parte, este însă evident și celălalt aspect, și anume că extinderea Uniunii se va derula sub presiunea unor constrângeri și complicații noi, cu implicații evidente și în ceea ce privește aderarea țării noastre. Pe lângă respectarea riguroasă a tratatelor europene, care contribuie la construcția pe termen lung a proiectului european, România va trebui să-și afirme în fața celorlalte țări partenerare potențialul său, care constituie un activ pentru Uniune și nicidecum un pasiv, așa cum cred mulți.

Când spun activ, mă refer în primul rând la o piață mare, a doua ca dimensiune din Europa Centrală.

În al doilea rând, am în vedere că economia noastră are încă resurse mari de creștere a productivității, posibile datorită combinației actuale de capital puțin și forță de muncă abundentă.

Iar în al treilea rând, consider a fi un activ și potențialul de inventivitate și de acceptare a schimbărilor, de care poporul român a dat dovadă de-a lungul istoriei sale.

Am încheiat deja negocierile de aderare a României la Uniunea Europeană. A fost un examen greu. Eram convinși că vom reuși, cu toate neajunsurile și dificultățile întâmpinate. De altfel, înșiși oficialii Uniunii Europene și-au exprimat încrederea în capacitatea țării noastre de a îndeplini, în cele din urmă, condițiile pentru a adera în anul 2007. Greul, acum, este în cărucia noastră. Dacă România va îndeplini în continuare obiectivele fundamentale pe care și le-a propus, legate de convergența nominală și reală, vom putea spune că am făcut un mare pas cu dreptul către integrarea europeană. În condițiile în care România va câștiga o mai mare credibilitate, va convinge autoritățile europene că adoptă măsuri bune, că dovedește seriozitate în îndeplinirea lor întocmai și că, totodată, acționează concret pentru îmbunătățirea mediului de afaceri, țara noastră își va netezi singură drumul spre Uniunea Europeană.

Pe plan emoțional, fără îndoială că recente dezbateri din Uniunea Europeană, cu deosebire accentuarea temerilor legate de extindere, au complicat lucrurile cu o componentă mai puțin previzibilă. Exigențele vor fi mai mari, condițiile mai aspre, reținerile mai evidente.

Dar nici înăsprirea condițiilor de integrare, nici pesimismul mai puternic față de o Uniune extinsă nu sunt o noutate. Ne-am obișnuit deja ca visul nostru european să treacă prin examene extrem de riguroase și de dure. Imediat după Maastricht, am descoperit că regulile Uniunii Europene au fost apăsat înăsprite. Statutul de membru a continuat să implice multe privilegii, dar au fost cuprinse și mai multe obligații. Chiar țări cu economii puternice, membre ale Uniunii Europene, întâmpină dificultăți de integrare în mecanismul monetar și în cel fiscal și se văd în pericol de a nu îndeplini criteriile cu privire la deficitul public. Trebuie să înțelegem, așadar, că Uniunea Europeană nu ne așterne dinainte un covor din petale de trandafir. Drumul e greu, dar o altă șansă de a ne dezvolta durabil nu avem. Oricum, aderarea la Uniunea Europeană a devenit chiar catalizatorul procesului de modernizare a României.

Încă de la sfârșitul anului 1999, invitarea României la negocierile de aderare la Uniunea Europeană a dat un nou avânt transformării și modernizării întregii societăți românești, prin preluarea graduală, dar susținută, a politicilor comunitare. Politici ce sunt acceptate consensual de toate forțele democratice ale României.

Din '99 și până în prezent, neîncetat, programele noastre de dezvoltare sunt structurate decisiv pe valorificarea șansei de integrare europeană. În acest mod, ne-am asigurat scopul și mijloacele, incerte până atunci, în eforturile noastre de reformă.

Desigur, nu a fost deloc ușor pentru societatea noastră - și nu este nici acum ușor - să-și înfrângă reflexele, obiceiurile, conservatorismul. Nu mai putem însă amâna măsurile hotărâte, prin care să ne schimbăm noi, să schimbăm țara, să ne schimbăm felul nostru de a trăi.

Eram prim-ministru la începutul anului 2000, imediat după invitarea României la negocierile de aderare. Am simțit, atunci, o creștere neîncetată a interesului Uniunii Europene pentru țara noastră. Președintele Comisiei Europene, Romano Prodi și Comisarul pentru Extindere, Günter Verheugen, au venit la București. Am pus atunci la punct primele detalii pentru pregătirea negocierilor.

Cel dintâi examen important, pe care l-a avut de dat guvernul pe care îl conduceam, a fost elaborarea Strategiei de dezvoltare pe termen mediu. Ca prim-ministru, am condus, împreună cu academicianul Tudorel Postolache, comisia de fundamentare, care a avut menirea să facă o lucrare unificatoare. De fapt, a fost realizată o excelentă sinteză a câtorva zeci de mii de pagini de strategii ale partidelor politice, sindicatelor, patronatelor, universităților, institutelor de cercetări. Apoi, am reunit în jur de 1 500 de experți, ai Guvernului, ai partidelor, ai sindicatelor și patronatelor, ai Academiei Române, cei mai mulți reprezentând societatea civilă, într-o amplă dezbateră, ce a durat câteva luni, legată de un proiect deschis: pregătirea țării pentru integrarea europeană. Acest proiect a primit, în final, binecuvântarea cultelor religioase din România, care au semnat o declarație de sprijin.

Pentru multe puncte de vedere sau poziții nu a fost însă găsit un numitor comun. Era normal. Cu atât mai mult, în aceste condiții, dezbaterile din cadrul Comisiei de fundamentare a Strategiei au avut o

importanță esențială. Pentru că au ajutat la exprimarea pozițiilor, la clarificarea lor, punând în lumină tabloul general al societății românești.

Strategia, așa cum a fost realizată, cu participarea partenerilor sociali și a partidelor politice, a oferit o garanție de durată, fără posibilități de revenire, a înscrierii țării noastre pe traiectoria reformelor și a integrării europene, indiferent de calendarul electoral. O garanție ce a fost întărită, atunci, de Declarația politică semnată de președinții tuturor partidelor reprezentate în Parlament.

În acele câteva luni, la începutul anului 2000, când am lucrat la elaborarea Strategiei, am înțeles mai bine cât de dificil este, în societatea noastră, să cauți și să găsești puncte de consens, să negociezi cu grupuri dominate de interese dintre cele mai diferite. Mai cu seamă într-un an electoral, când primează obiectivele pe termen scurt. Iar Strategia era legată de obiective pe termen mediu și lung. A meritat însă efortul. Scepticilor de atunci, celor care nu au văzut în Strategia de dezvoltare mai mult decât îndeplinirea unei formalități cerute de Uniunea Europeană, cu obiective care nu vor fi niciodată îndeplinite, le pot spune astăzi, după cinci ani, având de partea mea cel mai riguros judecător, care este timpul, că s-au înșelat. Ceea ce am prevăzut atunci s-a împlinit: și inflația de sub 10 la sută și creșterea economică de peste 5 la sută și deficitele fiscale și de cont curent în limitele cerințelor Uniunii Europene.

Strategia pe care am definitivat-o, veritabil ghid de orientare și acțiune pentru mulți ani, a constituit o bază solidă pentru o linie continuă a actului de guvernare. Mai cu seamă că obiectivele stabilite atunci au fost consfințite în acordurile cu Fondul Monetar Internațional și în programele de preaderare.

De fapt, strategia a fost întocmită și demarată în timpul Guvernului Isărescu, aplicată de Guvernul Năstase și continuată acum de Guvernul Tăriceanu. Ideea ei majoră, în care au fost înscrise liniile mari, generale de dezvoltare a țării în viitorii ani, a fost formulată explicit: "Să ne angajăm împreună!". În consecință, atunci când guvernul pe care l-am condus și-a încheiat mandatul, guvernul următor nu a fost nevoit să o ia de la capăt și să elaboreze o nouă strategie. Mai cu seamă că obiectivele pe care le-am stabilit atunci, împreună, cu toate forțele politice, sociale, științifice, aveau la bază și un program compact de asistență tehnică și financiară, prin înțelegere cu Uniunea Europeană, Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional.

Desigur, atât Guvernul Năstase, cât și Guvernul Tăriceanu și-au elaborat propriile programe de acțiune. Dar Strategia din 2000 a fost și a rămas o Cartă a integrării României în Uniunea Europeană.

Am apelat la acest exemplu, al Strategiei de dezvoltare pe termen mediu, din două motive. În primul rând, pentru că mi se pare tot mai evident că România are nevoie acum de o viziune pe termen mediu și lung în domeniul fiscal și al datoriei publice. În al doilea rând, pentru că există riscul ca, exaltați de creșterea economică din ultimii ani, să ne îmbătăm cu apă rece. Exigențele economice ale Uniunii Europene sunt foarte mari, iar România nu a răspuns întotdeauna prin performanțe certe. Este drept, am reușit reducerea deficitului public, restrângerea ponderii sectorului de stat în industrie. Sunt realizări care se adaugă creșterii economice constante și reducerii inflației. Avem însă de susținut examene și mai grele: sporirea productivității și eficienței, reducerea corupției și birocrăției, disciplina contractuală, politica salarială, ameliorarea costurilor unitare ale forței de muncă ș.a. - într-un cuvânt o economie de piață cu adevărat funcțională în România.

București, 8 iunie 2005

Expozeu al domnului Mugur Isărescu Guvernatorul Băncii Naționale a României, la Conferința organizată de Institutul European din România, cu ocazia aniversării a cinci ani de la înființare